

Resumé

Cílem mé rigorózní práce je představit analýzu účinné právní úpravy poškozeného a oběti trestného činu, její zhodnocení, vyhledání nedostatků a načrtnutí záměrů de lege ferenda.

Rigorózní práce je rozčleněna do čtyř kompaktních celků. V prvním z nich pozornost soustředím na procesní postavení poškozeného jako strany trestního řízení, stručný vývoj jeho historické právní úpravy, definici a některá práva (právo být informován, právo na ochranu a právo být účastníkem trestního řízení). Procesní postavení rozebírám ve světle nové právní úpravy zákona o obětech trestných činů. Tím došlo k poměrně značné novelizaci i trestního řádu. Prostor zde věnuji také právům poškozených, kteří mají nárok na náhradu škody. Zevrubněji popisují také možné způsoby, jak se v rámci trestního řízení mohou poškození domáhat náhrady škody. Poslední kapitola v závěru nezapomíná ani na načrtnutí některých nedostatků platné právní úpravy a naznačení návrhů de lege ferenda.

Druhý celek rigorózní práce pojednává o rozdílu mezi poškozeným a obětí. Tato kapitola rekapituluje nejdůležitější milníky v historii právní úpravy oběti trestného činu a zvláště se zaměřuje i na mezinárodní úpravu obětí. Naznačuji zde také nuance pojmu oběť a představuji legální definici třech subpojmů oběti, z pohledu dnes již zrušeného zákona o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, z pohledu zákona o obětech trestných činů i z pohledu viktimologického. S ohledem na snahu, aby čtenář pochopil rozdíly mezi sub pojmy, v závěru této kapitoly představuji tuto vědní disciplínu – viktimologii.

Třetí celek se zaměřuje na rozbor nové právní úpravy zákona o obětech trestných činů. Ústředním tématem práce v této kapitole je snaha čtenáře podrobněji seznámit s novou definicí oběti, kterou přináší zákon o obětech trestných činů a katalogem práv obětí podle této nové právní úpravy. Následuje podrobnější rozbor pojmu oběti trestného činu. Ten se významně přiblížil poškozenému ve smyslu trestního řádu, a práv obětí trestných činů, které mají podstatný význam pro trestní řízení (právo na informace, právo na ochranu před druhotnou újmou, právo na peněžitou pomoc). Obsahem třetího celku je i nová právní úprava v oblasti, která se týká vztahu mezi obětí trestného činu, státem a dalšími subjekty. Samostatnou kapitolu třetího celku blíže pojednává o restorativních programech a shrnuje základní cíle a principy restorativní justice. V závěrečné části pak poukazuji na některé nedostatky platné právní úpravy a představuji návrhy de lege ferenda.

Poslední čtvrtou kapitolu věnuji srovnání procesního postavení poškozeného se slovenskou právní úpravou, ze které mohou čeští zákonodárci čerpat inspiraci pro budoucí úpravu.